

УПОВНОВАЖЕНИЙ
Верховної Ради України з прав людини

вул. Інститутська, 21/8, м. Київ, 01008, тел. (044) 298-70-33 E-mail: hotline@ombudsman.gov.ua

Міністерство юстиції України

**Офіс Генерального прокурора
(до відома)**

ПОДАННЯ

Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини

*(згідно з частиною третьою статті 15 Закону України «Про Уповноваженого
Верховної Ради України з прав людини»)*

Статтею 3 Конституції України визначено, що людина, її життя і здоров'я є найвищою соціальною цінністю.

Права і свободи людини і громадянина закріплено у Розділі II Конституції України та, відповідно до статті 22 Основного Закону України, не є вичерпними, гарантуються і не можуть бути скасовані.

Згідно зі статтею 101 Конституції України Уповноважений Верховної Ради України з прав людини здійснює парламентський контроль за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина, метою якого є:

захист прав і свобод людини і громадянина, проголошених Конституцією України, законами України та міжнародними договорами України;

додержання та повага до прав і свобод людини і громадянина у відносинах, що виникають між юридичними особами публічного та приватного права, а також фізичними особами, які перебувають на території України, у випадках, передбачених окремим законом;

запобігання порушенням прав і свобод людини і громадянина або сприяння їх поновленню;

сприяння приведенню законодавства України про права і свободи людини і громадянина у відповідність до Конституції України, міжнародних стандартів у цій сфері.

Мною, у зв'язку із здійсненням на підставі статей 13 та 19¹ Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», парламентського контролю за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина та захисту прав кожного на території України,

виконанням функцій національного превентивного механізму (далі – НПМ) відповідно до Факультативного протоколу до Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання виявлено грубі порушення прав людини у діяльності державної установи «Сокирянська виправна колонія (№ 67)» (далі – ВК, установа), у якій на час відвідування НПМ утримувались 674 засуджених.

Статтею 5 Загальної декларації прав людини, статтею 3 Декларації про захист усіх осіб від катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання, статтею 7 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, статтею 2 Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання, статтею 28 Конституції України визначено, що ніхто не повинен зазнавати тортур, або жорстокого, нелюдського, або такого, що принижує його гідність, поводження і покарання.

Передбачено, що жодні виключні обставини, якими б вони не були, стан війни чи загроза війни, внутрішня політична нестабільність чи будь-який інший надзвичайний стан не можуть бути виправданням катувань чи інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання.

Згідно з положеннями частини 3 статті 50 Кримінального кодексу України покарання не має на меті завдати фізичних страждань або принизити людську гідність.

Частиною 1 статті 8 Кримінально-виконавчого кодексу України (далі – КВК України) серед основних прав засуджених визначено право на гуманне ставлення до них та на повагу їх людської гідності; засуджені не повинні підлягати жорстокому, нелюдському або такому, що принижує їх гідність, поводженню.

Під час здійснення 12 березня 2024 року відвідування групою НПМ установи встановлено, що незважаючи на те, що Європейський комітет із запобігання катуванням та нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню (далі – КЗК) постійно наголошує у своїх доповідях на необхідність боротьби із негативним впливом неформальної тюремної ієрархії, групою НПМ встановлено існуючу в установі практику дискримінації, сегрегації та стигматизації засуджених, що виражається у належності останніх до особливо вразливої категорії. Зазначеній категорії засуджених не створено умови для реалізації їх рівних прав у порівнянні з іншими утримуваними.

На цих осіб покладається обов'язок виконання усієї «брудної» роботи, зокрема, такої, як прибирання вбиралень, вони постійно зазнають утисків та насмішок з боку інших засуджених тощо.

Так, під час здійснення відвідування групою НПМ у житловому приміщенні № 4 відділення соціально-психологічної служби (далі – відділення СПС) (№ 3) виявлено 27 засуджених, які відносяться до зазначеної вище категорії. Ці засуджені проживають у житловому приміщенні із суттєвим порушенням норм

площі. Для особливо вразливої категорії утримуваних створені окремо спеціально обладнані місця і приміщення, де ці засуджені повинні зберігати свої особисті речі.

Окрім цього, у їдальні установи встановлено наявність окремих столів для харчування зазначених вище осіб.

Зазначене можна розцінювати як катування, а саме спричинення морального страждання, що ґрунтується на дискримінації будь-якого виду за мовчазної згоди посадових осіб установи відповідно до статті 1 Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання.

Окрім цього, вказане вище порушення було приводом до подання заяв до Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ).

Так, у справі «С.П. та інші проти Росії» (CASE OF S.P. AND OTHERS v. RUSSIA) (заяви № 36463/11 та 10 інших від 02.08.2023), йдеться про стигматизацію, сегрегацію засуджених, у тому числі щодо тримання їх в окремих житлових приміщеннях з неналежними умовами утримання в місцях несвободи, їх харчування за окремим столом, утиски з боку інших засуджених.

За цих підстав ЄСПЛ постановив, що мало місце порушення вимог статті 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та призначено виплати значних сум коштів в якості моральної компенсації.

Частиною 1 статті 115 КВК України, правилом 10 Мінімальних стандартних правил поводження з в'язнями та пунктом 18.1 Європейських пенітенціарних правил (далі – ЄПП) передбачено, що норма жилої площі на одного засудженого не може бути меншою 4 м².

Однак, під час відвідування встановлено, що в окремих житлових приміщеннях відділень СПС та дільниці карантину, діагностики і розподілу (далі – КДіР) зазначені вище вимоги не дотримуються.

Так, на момент відвідування у житловому приміщенні № 4 відділення СПС (№ 3), де проживало 27 осіб, площа приміщення складала 47,9 м², тобто, фактична площа на одного засудженого складала лише 1,8 м². Також, недотримання норм площі встановлено у інших житлових приміщеннях, а також дільниці КДіР та камерах дисциплінарного ізолятора (далі – ДІЗО).

У пункті 13 доповіді КЗК зазначено, що проблема із переповненням житлових приміщень призводить до негігієнічних умов, постійної відсутності приватності, перезавантаження медичних служб та інфраструктури установи.

Окрім цього, така ситуація виступає приводом до подання чергових заяв проти України до ЄСПЛ.

Так, у справах «Яковенко проти України» (Yakovenko v. Ukraine) (заява № 15825/06 від 26.04.2006) та «Кулік проти України» (Kulik v. Ukraine) (заява № 34515/04 від 04.09.2004) зазначено про неналежні умови утримання в місцях несвободи, а саме недостачу площі у житлових приміщеннях.

За цих підстав ЄСПЛ постановив, що у зв'язку з неналежними матеріально-побутовими умовами порушено статтю 3 Конвенції про захист прав людини і

основоположних свобод та призначено виплати значних сум коштів в якості моральної компенсації.

У порушення вимог статті 95 КВК України засуджений, який виконував обов'язки днювального дільниці КДіР, самовільно обладнав собі спальне місце і проживав у житловому приміщенні разом із новоприбулими засудженими. В ході опитування, яке здійснювалося за відсутності третіх осіб та за умов, що виключає можливість прослуховування чи підслуховування, зазначений засуджений повідомив, що він, перебуваючи близько 2-х місяців у дільниці, рахується за відділенням СПС (№ 2), а також проводить роз'яснювальну роботу серед новоприбулих засуджених щодо їх прав та обов'язків, слідкує за дотриманням режимних вимог та підтриманням належного санітарного стану приміщень.

Європейський комітет з питань запобігання катувань чи нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження чи покарання постійно наголошує у своїх доповідях (наприклад, доповідь Уряду України за наслідками візиту до України Європейського Комітету із запобігання катуванням та нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню (КЗК) від 4-13 серпня 2020 року [СРТ/Inf (2020) 40]) на необхідність відмови від практики використання засуджених, як днювальних. Відповідальність за порядок та безпеку повинні брати на себе лише співробітники установи.

Обладнання дільниці КДіР не відповідає стандартам поводження з в'язнями та умовам їх тримання за функціональним призначенням, суперечить вимогам Норм забезпечення меблями, інвентарем і предметами господарчого призначення виправної колонії середнього рівня безпеки, затверджених наказом Міністерства юстиції України від 27.07.2012 № 1118/5 (далі – Норми забезпечення).

Так, адміністрацією установи порушуються вимоги пункту 1 розділу XII Правил внутрішнього розпорядку установ виконання покарань, затверджених наказом Міністерства юстиції України від 28.08.2018 № 2823/5 (далі – ПВР УВП) у частині забезпечення засуджених спеціально обладнаними місцями і приміщеннями, де вони повинні зберігати свої особисті речі. Таким чином, засуджені, перебуваючи у дільниці КДіР, змушені зберігати валізи, сумки та рюкзаки зі своїми особистими речами під ліжками у жилих приміщеннях.

Крім того, під час перевірки стану обладнання приміщень гуртожитків відділень СПС та дільниці КДіР встановлено численні порушення вимог Норм забезпечення, що порушують права засуджених на гідні умови тримання.

При проведенні конфіденційних бесід із засудженими групою НПМ встановлено, що ситуація з відсутністю сушарки призводить до того, що засуджені вимушені користуватися вологим одягом та білизною.

Крім того, під час відвідування житлових приміщень дільниці КДіР встановлено, що адміністрацією установи належні умови проживання для засуджених не забезпечуються. Так, належний температурний режим в житлових приміщеннях не дотримується, зокрема, в житловому приміщенні № 1

температура складала плюс 16,5 °С, а в житловому приміщенні № 2 – плюс 17,4 °С, що є нижче норм, встановлених пунктом 1 розділу XXII ПВР УВП.

Також, порушення температурного режиму зафіксовано групою НППМ в камерах ДІЗО № 9 та 7, а також у житловому приміщенні № 5 відділення СПС (№ 3).

Крім того, під час відвідування приміщень лазне-прального комплексу (далі – ЛПК) встановлено, що адміністрацією установи належні умови тримання засуджених не забезпечуються. Так, належний температурний режим в приміщенні перукарні не дотримується, зокрема, в зазначеному приміщенні він складав плюс 14,6 °С, що є порушенням вимог пункту 2.13 розділу II Положення про організацію лазне-прального обслуговування.

Таким чином, постійне переохолодження може сприяти виникненню у засуджених захворювань, які призводитимуть до загрози їх здоров'ю та життю.

У порушення вимог правила 22.5 ЄПП та Норм забезпечення коридор та житлові приміщення дільниці КДІР та відділення СПС (№ 3) не забезпечені баками для питної води ємністю 15 л. з водорозбірним краном, кришкою, кухлем і тазом, у зв'язку із чим, засуджені змушені вживати воду з централізованого водогону установи.

З 2015 року до нормативно-правових актів, які регламентують діяльність виправних колоній, внесено зміни та виключено норму, яка передбачала фіксацію до стін ліжок у дисциплінарних приміщеннях на денний час.

Незважаючи на це, в установі збереглися засоби для такої фіксації, що створює умови для можливих зловживань з боку працівників установи та виступає додатковим каральним елементом під час покарання, так як засуджені можуть бути позбавлені можливості сидіти та лежати на ліжку протягом дня.

У порушення вимог пункту 7 глави 3 розділу II Порядку організації надання медичної допомоги засудженим до позбавлення волі, затвердженого наказом Міністерства юстиції України, Міністерства охорони здоров'я України від 15.08.2014 № 1348/5/572 та статті 21 Закону України «Про захист населення від інфекційних хвороб» до роботи на об'єктах харчування та лазні в установі залучаються особи, які своєчасно не пройшли необхідного медичного обстеження, що може призвести до розповсюдження інфекційних та інших захворювань на території установи.

Так, під час відвідування їдальні установи виявлено засудженого, який залучався до роботи в її приміщеннях, під час огляду санітарної книжки якого встановлено, що він черговий медичний огляд у грудні 2023 року не проходив.

Під час відвідування лазні установи виявлено засудженого, який залучався до роботи в її приміщеннях, під час опитування якого встановлено, що санітарна книжка у нього взагалі відсутня.

Під час вивчення стану обладнання ЛПК встановлено недотримання вимог Положення про організацію лазне-прального обслуговування осіб, які тримаються в установах виконання покарань та слідчих ізоляторах,

затверджених наказом Міністерства юстиції України від 08.06.2012 № 849/5 (далі – Положення про організацію лазне-прального обслуговування), що є порушенням прав засуджених на гідні умови тримання. Так, в ЛПК відсутні приміщення, передбачені Положенням про організацію лазне-прального обслуговування, а саме: приймальня дезінфекційної камери; приміщення дезобробки; приміщення для тимчасового зберігання речей після дезобробки.

Відсутність вищезазначеного переліку приміщень ЛПК може призвести до погіршення якості лазне-пральних послуг, які надаються засудженим в установі.

У порушення вимог Додатку 8 Положення про організацію лазне-прального обслуговування в установі відсутній «Журнал дезінфекції (дезінсекції) одягу та постільних речей в дезінфекційних камерах установи», що не дозволяє здійснювати контроль за проведенням дезінфекції та може призвести до поширення інфекційних захворювань.

У деяких камерних приміщеннях ДІЗО встановлено надмірну загатованість вікон, через що в них недостатньо природного світла.

З боку адміністрації установи порядок лазне-прального обслуговування засуджених в ЛПК належним чином не дотримується.

Так, у порушення вимог пункту 3.11 розділу III Положення про організацію лазне-прального обслуговування у місці (куточку) фельдшера медичної частини (фельдшерського пункту) ЛПК установи аптечка (сумка) для надання медичної допомоги засудженим у повному обсязі не укомплектована, що не дасть змоги фельдшеру, у разі потреби, надати своєчасну та якісну медичну допомогу засудженим, що у свою чергу може призвести до погіршення стану здоров'я та загрози їх життю.

У порушення вимог Додатку 7 Положення про організацію лазне-прального обслуговування в установі відсутня «Книга обліку видачі мила, миття в лазні та заміни білизни», що свідчить про неналежний контроль з боку адміністрації установи за порядком видачі, використання мила, миття в лазні та заміни білизни.

Вищевикладене свідчить про можливі зловживання з боку адміністрації установи у частині використання та списання мийних засобів.

В установі порушуються вимоги Правил пожежної безпеки в Україні, затверджених наказом Міністерства внутрішніх справ України від 30.12.2014 № 1417 (далі – Правила пожежної безпеки в Україні).

У відповідності до вимог пункту 2 розділу III Правил пожежної безпеки в Україні в установі дерев'яні елементи горищних покриттів (крокви, лати) будівель повинні оброблятися засобами вогнезахисту, які забезпечують відповідну вогнезахисну ефективність. Не менше одного разу на рік комісією установи має здійснюватися перевірка стану вогнезахисного покриття (просочення), за результатами якої складається акт перевірки технічного стану вогнезахисного покриття (просочення).

В ході спілкування з працівниками установи встановлено, що у порушення вимог Правил пожежної безпеки в Україні зазначені заходи не проводилися

протягом щонайменше останніх 10-ти років. Крім того, відповідальна за утримання вогнезахисного покриття особа наказом керівника установи не призначена.

Усупереч вимогам пункту 1.2 розділу V Правил пожежної безпеки в Україні адміністративні будівлі, гуртожитки для засуджених, інші будівлі та споруди установи не обладнані у повному обсязі системою автоматичної пожежної сигналізації. Наприклад, в адміністративній будівлі установи системою протипожежного захисту обладнано лише 5 службових кабінетів.

На сьогодні використання відеоспостереження в установах виконання покарань Державної кримінально-виконавчої служби України здійснюється на підставі Порядку використання технічних засобів нагляду і контролю у слідчих ізоляторах, виправних та виховних колоніях Державної кримінально-виконавчої служби України, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 06.06.2018 № 765/32217.

В порушення вимог пункту 8 розділу 5 Порядку відеокамерами не обладнано: житлові секції відділень (крім відділення № 2), коридори житлових секцій, камери арештного дому, камери ДІЗО та приміщення камерного типу (далі – ПКТ), місця праці засуджених, сходи та клітини медичної частини.

Відсутність обов'язкових камер відеоспостереження створює сприятливі умови для зловживань з боку персоналу установи та порушень прав ув'язнених осіб.

У відповідності до вимог пункту 7 розділу I ПВР УВП комплексне інспектування установ виконання покарань здійснюється Департаментом один раз на п'ять років і один раз на два роки міжрегіональними управліннями.

Однак, останнє комплексне інспектування державної установи «Сокирянська виправна колонія (№ 67)» персоналом Центрально-Західного міжрегіонального управління з питань виконання кримінальних покарань Міністерства юстиції проводилося у жовтні 2019 року, тобто, більше, ніж два роки тому. Крім того, як свідчать результати зазначеного інспектування, наявні недоліки та прорахунки у діяльності цієї установи не у повному обсязі виявлялися, а дієві заходи щодо усунення виявлених порушень адміністрацією установи не вживалися, що у свою чергу призвело до того, що наявні недоліки у діяльності установи продовжують мати місце тривалий час.

Департаментом з питань виконання кримінальних покарань останнє комплексне інспектування державної установи «Сокирянська виправна колонія (№ 67)» проводилася у квітні 2009 року, 15 років тому.

Вищевикладене є також порушенням вимог правила 9 ЄПП, яким передбачено, що всі пенітенціарні установи повинні регулярно інспектуватися державними органами та піддаватися незалежному моніторингу.

На підставі вищевикладеного, з метою усунення виявлених порушень прав і свобод людини і громадянина, обумовлених діями або бездіяльністю персоналу установи, а також приймаючи до уваги те, що:

відповідно до підпункту 2⁷ пункту 3 Положення про Міністерство юстиції України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 2 липня 2014 № 228, Міністерство юстиції України забезпечує контроль за дотриманням прав людини і громадянина, вимог законодавства щодо виконання і відбування кримінальних покарань, реалізацією законних прав та інтересів засуджених та узятих під варту осіб,

керуючись статтею 101 Конституції України, статтями 13, 15, 16, 22 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини»,

ВИМАГАЮ:

1. Розглянути подання та вжити заходів, спрямованих на усунення та недопущення у подальшому порушень, виявлених у діяльності державної установи «Сокирянська виправна колонія (№ 67)», зокрема:

1.1. Проаналізувати виявлені порушення у діяльності державної установи «Сокирянська виправна колонія (№ 67)» та розробити план заходів щодо їх усунення та недопущення у подальшому, копію якого направити Уповноваженому Верховної Ради України з прав людини.

1.2. Забезпечити тримання засуджених у дільниці КДіР строком у відповідності до вимог статті 95 КВК України.

1.3. Вжити заходів щодо припинення та недопущення у подальшому практики дискримінації, сегрегації та стигматизації засуджених в установі.

1.4. Опрацювати питання та вжити заходів щодо забезпечення дотримання в установі встановленої норми площі з розрахунку на одного засудженого згідно вимог чинного законодавства.

1.5. Порядок обладнання та використання системи відеоспостереження в установі привести у відповідність до вимог відповідного Порядку.

1.6. Усунути порушення порядку зберігання особистих речей засуджених у дільниці КДіР.

1.7. Обладнати приміщення дільниці КДіР у відповідності до вимог Норми забезпечення.

1.8. Забезпечити постійний доступ засуджених до чистої питної води у відповідності до вимог національного законодавства та міжнародних стандартів.

1.9. Обладнати приміщення відділення СПС (№ 3) установи у відповідності до вимог Норми забезпечення.

1.10. Демонтувати замки фіксації до стін ліжок в камерах ДІЗО.

1.11. Вжити заходів щодо усунення виявлених порушень у частині дотримання правил гігієни і санітарії під час залучення до роботи засуджених на об'єктах харчування установи.

1.12. Обладнання приміщень лазне-прального комплексу установи привести у відповідність до вимог Положення про організацію лазне-прального обслуговування.

1.13. Вжити заходів щодо припинення та недопущення у подальшому порушень температурного режиму в приміщеннях ЛПК установи.

1.14. Забезпечити ведення належним чином службової документації.

1.15. Вжити заходів щодо усунення виявлених порушень у частині дотримання правил гігієни і санітарії під час залучення до роботи засуджених на об'єктах лазні установи.

1.16. Забезпечити належний рівень природного і штучного освітлення у камерних приміщеннях ДІЗО.

1.17. Вжити заходів щодо невідкладного укомплектування аптечки (сумки) для надання медичної допомоги засудженим в ЛПК установи.

1.18. Вжити невідкладних заходів щодо усунення виявлених в установі порушень вимог Правил пожежної безпеки в Україні.

1.19. Вжити заходів щодо припинення та недопущення у подальшому порушень температурного режиму в житлових та камерних приміщеннях установи.

1.20. Під час щоденних інструктажів чергової зміни увагу працівників установи звертати на необхідність гуманного ставлення до засуджених.

2. У спосіб, передбачений чинним законодавством, вжити заходів щодо притягнення винних службових осіб до відповідальності.

Про результати розгляду подання та вжиті заходи у місячний строк повідомити Уповноваженого.

Звертаю увагу, що відмова органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян, підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності, їх посадових і службових осіб від співпраці, а також умисне приховування або надання неправдивих даних, будь-яке незаконне втручання в діяльності Уповноваженого з метою протидії передбачають відповідальність згідно з чинним законодавством.

Додаток: звіт за результатами відвідування державної установи «Сокирянська виправна колонія (№ 67)» на 18 арк. в 1 прим.

**Уповноважений Верховної Ради
України з прав людини**

Дмитро ЛУБІНЕЦЬ

Тищенко Руслан (050)-967-95-51

